

13. 5. 2014

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nová metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví - zatím zčásti nehotová, ale velmi užitečná

Nový občanský zákoník pojal náhrady při ublížení na zdraví značně odlišně o starého občanského zákoníku, když zrušil tzv. náhradovou vyhlášku (vyhlášku Ministerstva zdravotnictví č. [440/2001 Sb.](#), o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění), aniž by ovšem pro stanovení výše náhrad bolesti a ztížení společenského uplatnění stanovil bližší pravidla. Tuto legislativní „ránu“ má za účel zacetit nová metodika Nejvyššího soudu, která stanoví nová - a zčásti staronová - pravidla pro výpočet kompenzace bolesti a ztížení společenského uplatnění. Předmětná metodika však není příliš „user-friendly“, smyslem tohoto článku je proto zejména snaha o přehlednější představení základní bodů, na kterých spočívá výpočet jednotlivých částek.

Ustanovení § 2958 NOZ uvádí toliko, že při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou **vyvažující plně** vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy, přičemž vznikla-li poškozením zdraví „překážka lepší budoucnosti poškozeného“, nahradí mu škůdce i **ztížení společenského uplatnění**. Dále je v citovaném ustanovení uvedeno, že pokud výši náhrady nelze takto určit, stanoví se „**podle zásad slušnosti**“. Jinými slovy celá problematika odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění je postavena na značně vágních pojmech „plného vyvážení újmy“ a „zásadách slušnosti“.

Na potenciálně negativní dopady této nedostatečné úpravy preventivně reaguje již stručně představená Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (dále jen „**Metodika**“), která byla vypracována ve spolupráci se zástupci odborné veřejnosti a dne 12. 3. 2014 doporučena Občanskoprávním a obchodním kolegiem Nejvyššího soudu k používání při aplikaci § 2958 NOZ. Metodika v důsledku své povahy **není závazná formálně** (není pramenem práva), je však bezpochyby **závaznou fakticky**, a to vahou role Občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu v soudním systému.

V preambuli Metodiky Nejvyšší soud uvádí, že zrušení náhradové vyhlášky zjevně mířilo pouze do oblasti soudních sporů, avšak zcela pomíjelo, že existence náhradové vyhlášky umožňovala vyřešit většinu případů mimosoudně. Při absenci její náhrady nemůže mít představu o adekvátní výši náhrady poškozený, jeho právní zástupce, osoby k náhradě újmy povinné, pojistitelé, a konečně ani soudci. Nejvyšší soud poukázal též na to, že nepříznivé zásahy do zdravotního stavu nelze odpovědně kvalifikovat ani kvantifikovat bez odborných lékařských znalostí.

A jaká pravidla tedy Metodika v oblasti náhrad nemajetkových újem na zdraví nastavila?

Kompenzace bolesti

Ve vztahu ke kompenzaci bolesti byl Metodikou v principu převzat bodový systém zrušené náhradové vyhlášky, tedy etiologický přístup vycházející z klasifikace bolestivých stavů podle postižení jednotlivých orgánů či částí těla a vyjadřující míru bolesti jako tělesného a duševního strádání v souvislosti se zásahy do zdraví. Platí též, že **vznik bolesti se váže k akutní fázi bolestivého stavu**, přičemž výši nároku lze **vyčíslit až v době stabilizace bolesti**, a že bolest může vznikat jak při samotné škodné události, tak při léčení či odstraňování následků újmy na zdraví. Změny či upřesnění oproti náhradové vyhlášce spočívají zejména v následujícím:

- 1. Klasifikace poškození zdraví byla podrobena revizi odborných lékařských společností a s přihlédnutím k jejich doporučením byly pozměněny bodové proporce mezi jednotlivými bolestivými stavy.
- 2. Bodové odškodnění zahrnuje tzv. **bolest v širším smyslu**, tedy vedle samotného bolestivého stavu též obvyklou míru nepohodlí, stresu či obtíží spojených s utrpěnou zdravotní újmu, včetně obav ze ztráty života či vážného poškození zdraví.
- 3. Posudek za účelem stanovení výše odškodnění bolesti již nebude muset zpracovávat primárně ošetřující lékař poškozeného, nýbrž na základě zdravotnické dokumentace jakýkoliv znalec v oboru zdravotnictví, odvětví odškodňování nemateriálních újem na zdraví (ošetřující lékaři z důvodu nedostatku zkušeností a času mnohdy nebyli schopni ani ochotni posudek zpracovávat).
- 4. Hodnota bodu byla zvýšena ze 120,- Kč na 1 % hrubé měsíční nominální mzdy v národním hospodářství za kalendářní rok předcházející roku, v němž vznikl nárok; pro rok 2014 tedy hodnota jednoho bodu činí **251,28 Kč**.
- 5. Posuzující lékař hodnotí **samostatně** každý bolestivý stav, který je v příčinné souvislosti se škodnou událostí.
- 6. Jako otevřená rána (součást bolesti utrpěné při škodné události) se hodnotí pouze první operace u zlomenin a uzavřených poranění kostí či jiných systémů organismu; případné další operace či jiné obdobné invazivní zákroky se hodnotí samostatně podle položek, které odpovídají charakteru zásahu při prováděném výkonu.
- 7. Otevřené zlomeniny nejsou klasifikovány jako samostatný typ zlomeniny a jejich charakter se zohlední tak, že se k ohodnocení zlomeniny přičte bodové ohodnocení zasažení povrchových částí podle odpovídajících položek.
- 8. Funkční či anatomická ztráta končetiny či orgánu **nepředstavuje** limit, který by u mnohočetných poranění nemohl být přesažen, je-li bolest intenzivnější a léčení náročnější než samotné odnětí končetiny či orgánu tam, kde to není pojmově vyloučeno.
- 9. Ze strany posuzujícího lékaře může být **výše náhrady zvýšena v důsledku komplikací** v léčbě ve vztahu k položkám, jichž se komplikace týká, ovšem **pouze v desítkách procent**, konkrétně komplikace lehká - do 5 %, komplikace středně závažná - do 10 %, komplikace závažná - do 15 % a komplikace těžká - do 20 %.
- 10. Ze strany soudu lze výši náhrady přiměřeně zvýšit za výjimečných okolností vymezených v § 2957 NOZ (např. **úmyslné** způsobení újmy, způsobení újmy zneužitím závislosti poškozeného na škůdci nebo v důsledku diskriminace poškozeného kvůli jeho etnickému původu či víře).

Domnívám se, že i přes zvýšení hodnoty bodu a částečně i počtu bodů u jednotlivých bolestivých stavů budou stále výsledné částky bolestného **stále velmi nedostatečné**. Tak například bolestné u zlomeniny žebra vychází pouze na cca 5 tisíc Kč, u zlomeniny stehna jen na cca 38 tisíc Kč, u zhmoždění krční míchy toliko na cca 63 tisíc Kč. Je třeba si uvědomit, že převážná část újmy na zdraví nebude mít trvalé následky, a kompenzace bolesti tak bude představovat jedinou náhradu

nemajetkové újmy na zdraví. Je též nutné zohlednit, že kompenzována je tzv. bolest v širším slova smyslu, **a jednotlivé počty bodů proto navýšit**, a to podle mého názoru v průměru minimálně **dvoj- až trojnásobně**.

Kompenzace ztížení společenského uplatnění

V tomto směru bylo Metodikou naopak přistoupeno k vytvoření **zcela nového systému**, neboť etiologický charakter dosavadní klasifikace nebral příliš zřetel na vymezení důsledků pro život poškozeného (u ztížení společenského uplatnění je třeba odškodnit negativní důsledky újmy na zdraví, přičemž není zásadně rozhodné, jaká konkrétní újma k těmto důsledkům vedla).

Metodikou nově zavedený systém proto vychází z identifikace rozsahu postižení (omezení) z pohledu všech myslitelných stránek lidského života, tj. všech oblastí, v nichž pro trvalé zdravotní následky dochází k omezení či k plnému vyřazení z možnosti se společensky uplatnit. Jako katalog oblastí lidského života Metodika využívá upravenou Mezinárodní klasifikaci funkčních schopností, disability a zdraví („**MKF**“), vypracovanou Světovou zdravotnickou organizací. Konkrétně je pro účely Metodiky využita a upravena 3. část MKF nazvaná „**Aktivity a participace**“. Jednotlivé aktivity a participace jsou rozděleny do 9 kapitol, jako např. Učení se a aplikace znalostí, Komunikace, Pohyblivost, Péče o sebe či Život v domácnosti.

Hlavní principy výpočtu náhrady za ztížení společenského uplatnění spočívají zejména v následujícím:

- 1. V souladu s praxí zavedenou náhradovou vyhláškou by mělo být k hodnocení trvalých následků přistoupeno teprve poté, co se zdravotní stav relativně ustálí, zpravidla po uplynutí jednoho roku, výjimečně po uplynutí dvou let.
- 2. I ztížení společenského uplatnění je chápáno **v širším smyslu**, tedy vedle samotné „překážky lepší budoucnosti poškozeného“ je v rámci základní náhrady odčítána též morální újma vzniklá zásahem do tělesné integrity, frustrace z trvalého poškození či ztráty tělesných orgánů, stres a vypětí z překonávání nastalých obtíží, pozbytí ztráty životních příležitostí a možností, včetně abstraktní ztráty možností pracovního uplatnění a zapojení se do dalších životních činností.
- 3. Též posudek za účelem stanovení výše odškodnění ztížení společenského uplatnění již nebude primárně zpracovávat ošetřující lékař poškozeného, nýbrž na základě zdravotnické dokumentace znalec v oboru zdravotnictví, odvětví odškodňování nemateriálních újem na zdraví.
- 4. Stupeň závažnosti trvalého zdravotního postižení se vyjadřuje jako **procentní vyjádření ztráty životních příležitostí**, resp. „lepší budoucnosti“ pro jednotlivé aktivity a participace v devíti oblastech společenského zapojení, odpovídajících výše zmíněným 9 kapitolám.
- 5. U každé aktivity či participace se stav poškozeného (stupeň či procento omezení) hodnotí ve dvou kategoriích, tzv. **kvalifikátorech** - kapacita a výkon.
- 6. **Kapacitou** se rozumí aktuální schopnost daného člověka bez kompenzačních pomůcek (facilitátorů), přičemž při posuzování celkové ztráty potenciálu poškozeného se hodnotí jeho snížení oproti předúrazovému stavu (tzv. předchorobí), nikoliv tedy nutně ve vztahu ke zdravému člověku.
- 7. **Výkonem** se rozumí provedení určité činnosti (performance) za použití případných standardně dostupných kompenzačních pomůcek, proto může být výkon ohodnocen nižším stupněm či procentem omezení než kapacita (v takovém případě se při hodnocení dané aktivity či participace použije aritmetický průměr obou kvalifikátorů).
- 8. Kapacita i výkon se primárně hodnotí pomocí **5stupňové, poněkud asymetrické stupnice** - 0 (žádná obtíž, 0 - 4% omezení), 1 (lehká obtíž, 5 - 24% omezení), 2 (středně těžká obtíž, 25 - 49% omezení), 3 (těžká obtíž, 50 - 95% omezení), 4 (úplná obtíž, 96 - 100% omezení), přičemž

pro účely matematického výpočtu se vyjde z průměru procentního rozpětí příslušného stupně, s výjimkou stupně 0 (kde se přiřazuje 0 %) a stupně 4 (u kterého se přiřazuje 100 %).

- 9. Jestliže je u některé aktivity či participace možné přesnější určení, tj. pokud jsou k dispozici správně odstupňované posuzovací testy (nástroje) nebo jiné standardy ke kvantifikaci limitace kapacity či výkonu, stanoví se stupeň omezení přímo procentní sazbou, tj. nikoliv z průměru procentního rozpětí příslušného stupně.
- 10. Na základě matematického zpracování, konkrétně **váženého průměru** výše zmíněných 9 kapitol, se zjistí výsledné procentní omezení poškozeného ve všech oblastech společenského uplatnění (v principu je za celkově stoprocentní považováno hypotetické plné vyřazení poškozeného ve všech sférách, a všechny mírnější formy postižení jsou odstupňovány směrem dolů).
- 11. Pomyslná hodnota zmařeného (byť neskončeného) lidského života při 100% vyřazení ze všech sfér společenského zapojení (**základní rámcová částka**) byla stanovena na 400násobek průměrné hrubé měsíční nominální mzdy v národním hospodářství za kalendářní rok předcházející roku, v němž se ustálil zdravotní stav poškozeného; pro rok 2014 tedy tato hodnota činí **10.051.200,- Kč** (odtud poněkud povrchní mediální zkratka, že „zdravý člověk má cenu 10 milionů korun“).
- 12. **Základní náhrada ztížení společenského uplatnění** se vypočte jako procentní podíl (odpovídající zjištěnému stupni omezení poškozeného) ze základní rámcové částky.
- 13. Tuto základní náhradu byl měl soud **z důvodu věku zvýšit** o 10 %, utrpěl-li poškozený zranění ve věku 35 - 44 let, o 20 % ve věku 25 - 34 let a o 30 - 35 % ve věku 0 - 24 let, **a naopak snížit** o 10 %, utrpěl-li poškozený zranění ve věku 55 - 69 let, resp. o 20 % v případě zranění ve věku od 70 let výše.
- 14. Dále by měl soud zohlednit případné významnější zapojení poškozeného do společenských aktivit před vznikem újmy na zdraví, a to **zvýšením** základní náhrady až o 10 %, bylo-li nadprůměrné, až o 20 %, bylo-li výjimečně intenzivní, a až o 30 %, bylo-li zcela mimořádné; základní náhrada se naopak **sníží** až o 10 %, bylo-li zapojení poškozeného před vznikem újmy na zdraví podprůměrné, a až o 20 %, nebylo-li prakticky žádné (snad nebude politicky nekorektní poznámka, že to si lze představit např. u bezdomovce).
- 15. I v případě ztížení společenského uplatnění lze ze strany soudu základní výši náhrady přiměřeně zvýšit též na základě okolností vymezených v § 2957 NOZ (např. úmyslné způsobení újmy, způsobení újmy zneužitím závislosti poškozeného na škůdci nebo v důsledku diskriminace poškozeného kvůli jeho etnickému původu či víře).
- 16. Celková náhrada ztížení společenského uplatnění by po všech zvýšeních **neměla ve výsledku přesahovat dvojnásobek** základní rámcové částky.

O co komplikovaněji je tato část Metodiky napsána, o to více lze přivítat její propracovanost při porovnání s náhradovou vyhláškou, jejíž etiologický přístup byl pro účely kompenzace ztížení společenského uplatnění zcela nevhodný. Za nedostatek, evidentně však dočasný, lze považovat naprostou **absenci pravidel pro stanovení váhy jednotlivých omezení lidského** života. Metodika sice odkazuje na excelovské tabulky či počítačové aplikace, resp. na webové rozhraní www.ztizeni.cz, ke dni psaní tohoto článku je však toto rozhraní stále ve výstavbě. **Hlavně** je však jednotlivé váhy nutno stanovit přímo v Metodice, jinak bude mít jakékoliv takové rozhraní charakter jakési „černé skříňky“, která sice vyprodukuje určité hodnoty, nicméně bez toho, aby její uživatel znal algoritmus, na jehož základě byly hodnoty vypočítány.

Závěr

Metodika výrazně zvýšila, resp. do budoucna **zvýší právní jistotu** všech subjektů pravidelně či potenciálně zainteresovaných v oblasti nahrazování nemajetkové újmy na zdraví. Umožní též mimosoudní vyřešení sporů, což by mělo být vždy preferovaným postupem. Přivítat lze též určité

„odstavení“ v tomto ohledu nepříliš erudovaných a motivovaných ošetřujících lékařů z procesu zpracování posudků a jejich nahrazení znalci specializovanými na toto odvětví znalecké činnosti, zejména pro účely soudních sporů. **Výše bolestného je však podle mého názoru stále podhodnocena**, a jednotlivé počty bodů by proto měly být (po konzultaci s odbornými lékařskými společnostmi) **násobně navýšeny**. Kritéria pro kompenzaci ztížení společenského uplatnění jsou nastavena **výrazně lépe než v minulosti**, pro posouzení adekvátnosti celkové výše náhrad však v Metodice doposud chybí konkrétní stanovení váhy jednotlivých stránek lidského života omezených posuzovanou újmou na zdraví. Každopádně však Metodika je potřebných a vítaným krokem vpřed.

Dr. Mgr. Daniel Mališ, LL.M.,
advokát

[Mališ Nevrkla Legal, advokátní kancelář, s. r. o.](#)

Longin Business Center
Na Rybníčku 1329/5
120 00 Praha 2

Tel.: +420 296 368 350

Fax: +420 296 368 351

e-mail: law.office@mn-legal.eu

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. – zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Promlčení zápůjčky bez určení splatnosti v judikatuře Nejvyššího soudu](#)
- [Rozvod s mezinárodním prvkem a související otázky péče o děti a výživného](#)
- [Příkaz a příkaz na místě v přestupkovém řízení vedeném orgány inspekce práce](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku](#)
- [Autonomní mobilita optikou české legislativy. Kdy se na silnicích dočkáme vozidel bez řidiče?](#)
- [Rodičovská odpovědnost po novele občanského zákoníku: Jak nové principy rovnosti, spolupráce a ochrany dítěte mění praxi soudů a rodin](#)

- [Lhůta a povinnosti při vyrozumění oznamovatele o výsledku posouzení oznámení](#)